

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anety Wojnarowskiej pt.: *Dwukulturowość w wychowaniu dziecka. Z doświadczeń polskich matek dzieci ze związków z partnerami narodowości włoskiej*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Iwony Czai-Chudyby, prof. UP oraz promotora pomocniczego dr Jolanty Sajdery

Przedłożona do recenzji praca liczy 214 stron i jest opracowaniem o charakterze empirycznym, dotyczącym dwukulturowości w wychowaniu dziecka. Praca jest usytuowana w badaniach o charakterze jakościowym.

W ostatnich latach coraz chętniej podejmowana jest problematyka dotycząca sytuacji rodzin zróżnicowanych kulturowo. Najczęściej jednak prace tego typu dotyczą sytuacji rodzin mieszkających na pograniczu, gdzie w naturalny sposób dochodzi do stykania się i mieszania kultur, wyznań (religii) czy nacji. Inaczej jest w sytuacji związków i rodzin binacjalnych, które jak słusznie Autorka zauważa we Wstępie, stanowią coraz liczniejszą grupę w polskim społeczeństwie, a mieszkają poza strefą pogranicza. W tym przypadku wiedza na temat ich funkcjonowania jest mocno ograniczona, co jest efektem nielicznych realizowanych badań. Ważne miejsce w rozważaniach Autorki zajmuje kategoria tożsamości – często opisywana w ostatnich latach zarówno przez pedagogów, ale również filozofów, socjologów, psychologów czy antropologów kulturowych. W konsekwencji tego mamy wielość ujęć definicyjnych, ale również odrębne podejścia do tej problematyki na gruncie poszczególnych dyscyplin. Rozważania prezentowane przez poszczególnych badaczy problematyki tożsamości dotyczą zarówno tożsamości indywidualnej, jak i społecznej, tożsamości kulturowej, narodowej, ale również zjawisk czy instytucji. Znaczenie badań nad tożsamością rośnie wraz z rosnącą falą migracji, a szczególnego znaczenia nabiera ta problematyka w sytuacji funkcjonowania w środowisku zróżnicowanym kulturowo (wielokulturowym, wielonarodowym, zróżnicowanym wyznaniowo czy religijnie) najmłodszego pokolenia.

Stąd uznaję temat dysertacji za trafnie dobrany i aktualny a podejmowane przez Autorkę badania za ważne zarówno z punktu widzenia zmian społecznych, jak edukacyjnych. W ocenie wartości podjętego tematu pracy nie sposób pominąć faktu, iż opracowanie dotyczy złożonej sytuacji dzieci i rodziców funkcjonujących w

rodzinach/związkach dwunarodowych. Zagadnienie dwukulturowości w wychowaniu małego dziecka nie jest częstym przedmiotem analiz zarówno w pracach pedagogicznych, ale również psychologicznych, socjologicznych czy antropologicznych. O ile liczni badacze koncentrują się na zagadnieniu tożsamości to zazwyczaj staje się ona sama w sobie przedmiotem analiz, ale w odniesieniu do młodzieży, osób w okresie wczesnej dorosłości i czy dorosłych.

Za pozytywną oceną recenzowanej pracy przemawia:

- podjęcie ważnej społecznie problematyki dwukulturowości w wychowaniu dziecka;
- wypełnienie luki badawczej dotyczącej wychowywania małych dzieci w rodzinach dwunarodowych funkcjonujących poza terenem pogranicza i przyjęcie za przedmiot badań doświadczeń matek (mieszkanek Krakowa), wychowujących dzieci w wieku przedszkolnym w rodzinach polsko-włoskich;
- interdyscyplinarne przedstawienie zagadnienia tożsamości z uwzględnieniem podejścia psychologicznego, socjologicznego, antropologicznego i pedagogicznego;
- trafny wybór jakościowego podejścia badawczego w celu zrozumienia doświadczeń polskiej matek wychowujących dzieci w wieku przedszkolnym z partnerami narodowości włoskiej;
- zgromadzenie obszernej literatury przedmiotu z zakresu wielokulturowości, tożsamości kulturowej oraz międzykulturowych badań nad rodziną (niemal 300 pozycji), trafne jej wykorzystanie w pracy i rzetelne opracowanie bibliograficzne.

Oceniając rozprawę doktorską, najpierw odniosę się do kwestii ogólnych – wartości podjętego tematu oraz struktury treści, a w dalszej części skupię się na zagadnieniach szczegółowych oraz sformułowaniu konkluzji końcowej.

Struktura pracy oraz teoretyczne podstawy badań

Przedstawione w pracy zagadnienia stanowią w strukturze uporządkowany układ, zgodny z opracowaniami o charakterze empirycznym, wyróżniającymi część teoretyczną, metodologiczną i empiryczną (przy czym w samej strukturze wyróżnione zostały dwie części, a trójdzielny podział wynika z zawartości merytorycznej). Zakresy tematyczne poszczególnych rozdziałów i ich kolejność są logicznie uzasadnione. Przedłożona do oceny rozprawa została opracowana w sposób poprawny i składa się ze wstępu (s. 5-12), pięciu rozdziałów

merytorycznych (s. 13-178), zakończenia (s. 179-280), bibliografii liczącej 297 pozycji (s. 180-206); spisu rysunków i tabel (s. 207) oraz aneksu (s. 208-201), a także streszczenia w języku polskim i angielskim (213-214). Praca stanowi spójną, zamkniętą całość, wskazującą na poprawność z jaką Autorka posługuje się zarówno literaturą fachową, jak i umiejętnie analizuje i interpretuje uzyskane wyniki badań własnych. Układ jest logiczny i komplementarny.

Dwa pierwsze rozdziały: I. *Rodzina w dobie dynamicznych przeobrażeń społeczno-kulturowych XXI wieku*, II. *Tożsamość kulturowa z perspektywy socjopedagogicznej*, składają się na część teoretyczną pracy.

W rozdziale pierwszym Autorka dokonuje analizy literatury fachowej dotyczącej rodziny – zaznaczając w tytule znaczenie kontekstu związanego ze zmianami społeczno-kulturowymi zachodzącymi w XXI wieku. W pierwszym podrozdziale zostały przyjęte dwie kluczowe kategorie: rodzina i naród, które są potraktowane przez Autorkę jako dwie grupy społeczne mające szczególne znaczenie w życiu człowieka, zwłaszcza w kontekście konstruowania własnej tożsamości oraz tworzenia warunków do budowania tożsamości przez dzieci wychowywane w rodzinach mieszanych. Rozważania dotyczące rodziny są zaprezentowane – w początkowej fazie analizy literatury z tego zakresu – w odniesieniu do zagadnienia wielokulturowości. Autorka między innymi przytacza ważne stwierdzenie Jerzego Nikitorowicza, który zwraca uwagę, że współcześnie jednym z palących problemów dla instytucji edukacyjnych jest podejmowanie działań wspierających dzieci w umiejętnym łączeniu wielu własnych identyfikacji (s.18). Zagadnienie to jest istotne ze względu na podejmowany w dysertacji przedmiot badań. W kolejnym podrozdziale omówiony został fenomen (określenie tytułowe) rodzin mieszanych. Samo zjawisko, co również zauważa już we wstępie Autorka, nie jest nowym. Obecnie jest jednak obserwowany wzrost liczby związków i rodzin budowanych przez osoby reprezentujące różne narody, religie czy wyznania. Jest to swoisty symbol naszych czasów, do czego przyczyniają się na przykład zmiany o charakterze politycznym, nowe rozwiązania prawne, ale również zmiany ekonomiczne. Jako wart uwagi Autorka przyjęła koncepcję rodzin światowych U. Becka i Beck-Gernsheim oraz koncepcję European intra-marriage S. Gaspar (s. 27-30). Pierwszy rozdział zamyka analiza literatury z zakresu badań polskich i włoskich na temat związków i rodzin zróżnicowanych kulturowo (analizy ograniczają się do roku 2014). Autorka zwraca uwagę na zjawisko swoistej feminizacji polskiej migracji. Odwołuje się do badań z zakresu edukacji wielo- i międzykulturowej, zwłaszcza tych dotyczących problematyki i związków

mieszanych terenów pogranicza oraz związków obywateli Polski z imigrantami ze Wschodu oraz badań poświęconych polskim rodzinom i dzieciom mieszkającym poza granicami naszego kraju. Przedstawione zostały również analizy dotyczące polsko-włoskich związków – zarówno w kontekście kontaktów społeczno-kulturowych i polityczno-gospodarczych, jak i badań dotyczących związków polsko-włoskich opisywanych przez autorów z Włoch. Rozdział kończy podsumowanie, w którym Autorka opowiada się (za Tchorzewskim) za postrzeganiem procesu wychowania dziecka w rodzinie polsko-włoskiej jako propozycji skierowanej ku wychowywanemu i wspieranie go w poznawaniu świata i przystosowywaniu się do życia społeczno-kulturowego (s. 45).

W rozdziale drugim Autorka dokonuje przeglądu literatury socjologicznej, antropologicznej, psychologicznej i pedagogicznej, w której podejmowane są kwestie dotyczące tożsamości i zmian w jej pojmowaniu. Kontekstem do analizy pojęcia jest kategoria płynnej nowoczesności (s. 49-51). W kolejnym podrozdziale w sposób bardziej szczegółowy zostały zaprezentowane analizy tożsamości kulturowej w ujęciu Jerzego Nikitorowicza i Tadeusza Palecznego. Dla Nikitorowicza *tożsamość to twórczy wysiłek podmiotu łagodzący napięcia i sprzeczności pomiędzy elementami stałymi, odziedziczonymi, wynikającymi z zakotwiczenia społecznego w rodzinie i społeczności lokalnej, identyfikacji z osobami i grupami znaczącymi, symbolami i wartościami rdzennymi, a elementami zmiennymi, nabywanymi, wynikającymi z interakcji i doświadczeń uczestnictwa w kulturze i w strukturach społecznych, przyswajanych i uznawanych norm, wartości i zachowań*¹. Autorka przywołuje Nikitorowicza *Model kształtowania tożsamości w warunkach wielokulturowości i w społeczeństwie wielokulturowym* (s. 57) i krótko charakteryzuje tożsamość otwartą i zamkniętą. Proces kształtowania tożsamości w ujęciu Autora jest silnie związany z tożsamością dziedziczną, co ma szczególne znaczenie ze względu na podejmowany przedmiot badań.

Autorka na podstawie analiz tekstów T. Palecznego opisuje tożsamość kulturową, jako szczególną formę tożsamości społecznej. Dla T. Palecznego tożsamość budowana jest w przebiegu procesów psychobiologicznych i społecznych (s. 61). W dalszej części pracy wskazane są wspólne dla obu Autorów (Nikitorowicza i Palecznego) poglądy na temat tożsamości i tożsamości kulturowej: wieloaspektowy charakter, uwzględnianie jako kontekst do analiz tożsamości procesów globalizacji i wielokulturowości, znaczenie konstruowania

¹ J. Nikitorowicz (2003), *Dziedzictwo kulturowe i etos generacji – problemy przekazu międzypokoleniowego*. W: J. Nikitorowicz, J. Halicki, J. Muszyńska (red.): *Międzygeneracyjna transmisja dziedzictwa kulturowego. Globalizm versus regionalizm*. Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”, Białystok, s. 23.

własnej tożsamości, a w efekcie indywidualne zaangażowanie, potrzeba refleksyjności i krytycyzmu (64-65). Podsumowanie rozdziału stanowi jednocześnie punkt wyjścia do ostatniej części rozważań teoretycznych – podrozdziału poświęconego perspektywom konstruowania tożsamości człowieka (s. 65-70). Podrozdział jest analizą głównie pozycji przywoływanych wcześniej Nikitorowicza i Palecznego. Rozdział zamyka podsumowanie, w którym Autorka powraca do najistotniejszych jej zdaniem wątków związanych ze sposobem definiowania tożsamości. Na potrzeby analiz przyjęła, że tożsamość kulturowa to identyfikowanie się człowieka z określonym zestawem treści kulturowych czerpanych z różnych źródeł, które są przez niego realizowane w ciągu życia (s. 72), a fundamentalne znaczenie dla jej konstruowania ma rodzina.

Reasumując: Treści zaprezentowane w części teoretycznej zostały dobrane i zanalizowane poprawnie. Ich dobór jest warunkowany tematem pracy i problematyką badawczą. Tytuły poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów sformułowane prawidłowo. Mieścią się w ogólnej koncepcji pracy.

Warto, jeśli Autorka w przyszłości będzie kontynuowała badania związane z tożsamością w warunkach zróżnicowania kulturowego, wziąć pod uwagę dwie ważne, zweryfikowane w licznych badaniach na pograniczu teorii. Pierwszą z nich istotną, w sytuacji poszukiwania prawidłowości warunkujących kształtowanie się poczucia tożsamości w zmieniających się warunkach zróżnicowania kulturowego, jest Tadeusza Lewowickiego teoria zachowań tożsamościowych. Umożliwia ona całościowe, a jednocześnie porównawcze ujęcie procesów i zjawisk zachodzących w środowiskach o charakterze wielokulturowym. Autor wyróżnia sześć obszarów (elementów) tożsamości: obejmujący losy historyczne, identyfikację z określonym terytorium i grupą społeczną; wyznaczany odrębnością kultury, języka, przekazu tradycji oraz wiedzy o dorobku duchowym i materialnym danej społeczności; kojarzony ze swoistą genealogią historyczną i swoistymi cechami grupy (grup) oraz funkcjonującymi w niej stereotypami; dotyczący kondycji gospodarczo-ekonomicznej standardów życia grupy (grup); związany z potrzebami, celami życiowymi i preferencjami aksjologicznymi oraz uwzględniający kontekst polityczny, światopoglądowy, społeczny i gospodarczy². Druga, to Pawła Boskiego teoria tożsamości kulturowej, oparta na wartościach

² T. Lewowicki (1995a), *Problemy tożsamości narodowej – w poszukiwaniu sposobów uogólnionych ujęć kwestii poczucia tożsamości i zachowań z tym poczuciem związanych*. W: M. M. Urlńska (red.), *Edukacja a tożsamość etniczna*. UMK, Toruń; T. Lewowicki (1995b), *O badaniach społeczności pogranicza – od parcjalnych opisów ku elementom teorii zachowań tożsamościowych*. W: J. Nikitorowicz (red.), *Edukacja międzykulturowa – w kręgu potrzeb, oczekiwań i stereotypów*. Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”, Białystok.

i praktykach w warunkach dwu- i wielokulturowej socjalizacji³. Warte podkreślenia w proponowanym modelu – w kontekście przedmiotu badań recenzowanej pracy, jest założenie możliwości transmisji kulturowej w warunkach intencjonalnego procesu uczenia się (między innymi w rodzinie) oraz doświadczenia w dyskursie społecznym danego kraju i analizuje integrację w pięciu znaczeniach, jako: pozytywne wartościowanie dwukulturowości; kompetencję dwujęzyczną/dwukulturową; specjalizację funkcjonalną⁴; nową jakość, będącą fuzją elementów składowych oraz autonomię psychologiczną wobec obu kultur wyjściowych⁴.

Metodologia badań

Założenia metodologiczne badań własnych Doktorantka prezentuje w trzecim rozdziale rozprawy zatytułowanym: *Interpretatywna orientacja badań w naukach społecznych*. Przy czym rozdział ten został umieszczony w pierwszej części pracy, a ze względu na jego odrębność powinien stanowić niezależną część rozprawy.

Autorka rozpoczyna rozważania metodologiczne od uzasadnienia wyboru podejścia badawczego. Na potrzeby badań została przyjęta jakościowa orientacja badawcza, a za podstawę filozoficznych założeń projektowanych badań przyjęty został konstruktywizm, zakładający aktywny udział ludzi w konstruowaniu znaczeń. Przyjętym przez Autorkę założeniem badawczym było „dotarcie do subiektywnych znaczeń, jakie nadają matki wychowujące dzieci w rodzinach polsko-włoskich” (s. 76).

W założeniach metodologicznych został dookreślony cel badań – „próba opisu oraz zrozumienia doświadczeń polskich matek wychowujących dzieci w wieku przedszkolnym z partnerami narodowości włoskiej”. Przyjętym przedmiotem badań są doświadczenia polskich matek, wychowujących dzieci z partnerami włoskimi, mieszkających w Krakowie.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że celem powinna być raczej analiza, czyli opis formalny, co powinno być efektem przyjęcia podejścia narracyjnego (co jest sygnalizowane na s. 79), interpretacja subiektywnych doświadczeń badanych matek oraz zrozumienie tego doświadczenia. Autorka zresztą pisze o potrzebie interpretacji w dalszej części rozdziału (s.

³ P. Boski (2008a), *Wielokulturowość i psychologia dwukulturowej integracji*. W: H. Mamzer (red.): *Czy kłeska wielokulturowości? „Humaniora”*, Poznań; P. Boski (2008b), *Tożsamość kulturowa*. W: P. Oleś, A. Batory (red): *Tożsamość i jej przemiany a kultura*. PAN, KUL, Warszawa – Lublin; P. Boski (2009), *Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej*. PWN, Warszawa.

⁴ P. Boski (2009), *Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej...*

81) oraz już przed samą prezentacją zebranego materiału badawczego (s. 89) czy już w trakcie prezentowanych analiz (np. s. 169).

W dalszej części pracy (s. 80) Autorka pisze o wykorzystywanych założeniach podejścia biograficznego oraz założeń fenomenografii. Można zatem przyjąć, że założeniem badawczym powinno być wykorzystanie narracyjnego wywiadu autobiograficznego⁵ jako metody badań. Umożliwia ona odtwarzanie wydarzeń związanych z interesującą badacza codziennością, ale też (ze względu na temporalną perspektywę) uchwycenie następujących w niej zmian (co ma swoje odzwierciedlenie w recenzowanej pracy na przykład we wspomnieniach osób badanych s. 94).

Grupa osób badanych została dobrana zgodnie z zasadą celowego doboru próby, polegającego *na doborze elementów, które charakteryzują się jakąś szczególną właściwością*⁶, są to polskie matki wychowujące dzieci w wieku przedszkolnym z partnerami narodowości włoskiej a mieszkające w Krakowie. Grupa badana składała się z 10 matek, a kryteria doboru zostały dookreślone prawidłowo. Charakterystyka grupy została przedstawiona również w wersji tabelarycznej z uwzględnieniem podstawowych cech istotnych ze względu na realizowany cel badań (s. 84-85).

Badania zasadnicze poprzedziły badania pilotażowe (pierwszy wywiad), umożliwiające weryfikację trafności zaproponowanego pytania otwierającego wywiad. Badania zostały przeprowadzone w okresie 6 miesięcy w roku 2016. Efektem realizowanych badań było uzyskanie 300 stron tekstu transkrypcji (s. 87). Materiał został następnie opracowany, jak pisze Autorka, zgodnie z jakościowymi procedurami obróbki danych, poprzez redukcje i kodowanie (s. 87).

Prezentacja i interpretacja wyników badań

Część empiryczna została podzielona na dwa rozdziały. W pierwszym Autorka przedstawia obraz rodzin polsko-włoskich w narracjach matek, a w kolejnym konstruowanie dwukulturowego środowiska wychowawczego w rodzinach polsko-włoskich. Wyznacznikiem do prezentacji danych są zawarte w rozdziale metodologicznych pytania badawcze, a na s. 92-92 zostały zaprezentowane wątki obecne w narracjach matek (nie zostało omówione jak

⁵ F. Schütze (2012), *Analiza biograficzna ugruntowana empirycznie w autobiograficznym wywiadzie narracyjnym. Jak analizować autobiograficzne wywiady narracyjne*. W: K. Kaźmierska (red.), *Metoda biograficzna w socjologii. Antologia tekstów*. Kraków, Nomos.

⁶ J.J. Shaughnessy, E.B. Zechmeister, J.S. Zechmeister (2002), *Metody badawcze w psychologii*, Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, s. 167.

zostały wyłonione – czy są to na przykład najczęściej występujące kategorie wpisujące się w badane doświadczenia matek).

Rozdział piąty został przygotowany w innym stylu niż czwarty – wskazujący na większą dojrzałość Autorki w posługiwaniu się nie tylko materiałem empirycznym, ale również w zakresie wykorzystywania teorii i prowadzenia własnej narracji Autora tekstu naukowego. Z kolei tu warto byłoby przywoływać (krótkie) fragmenty narracji do egzemplifikacji postawionych przez Autorkę tez.

Reasumując: W części metodologicznej Autorka powinna precyzyjniej dookreślić cel badań (*analiza, interpretacja subiektywnych doświadczeń badanych matek oraz zrozumienie tego doświadczenia*) oraz zastosowaną metodę prowadzenia badań (*wykorzystanie narracyjnego wywiadu autobiograficznego*). Rozpoczynając część empiryczną Autorka pisze: *rozważania poszerzyłam o egzemplifikacje licznych cytatów pochodzących z narracji badanych* (s. 91). rzeczywiście w rozdziale jest bardzo dużo fragmentów narracji, które miejscami przeważają w stosunku do prowadzonych analiz tekstu. W sytuacji przygotowania pracy do publikacji ta część pracy wymagałaby wprowadzenia zmian. Na s. 93 znajduje się niefortunne określenie: moim celem było zobrazowanie rzeczywistości-codzienności przynależnej dzieciom (...) – w tym przypadku wracając do sformułowanego w pracy celu badań powinno być opisanie, zrozumienie i zinterpretowanie doświadczanej przez badane osoby rzeczywistości – codzienności osób badanych i ich rodzin. W części empirycznej najbardziej odczuwalny jest brak odniesień do teorii (przywoływanych przecież w części teoretycznej). Rozwinięcie wątków, np. dotyczących codzienności, które tu (w części empirycznej) Autorka opisuje w odniesieniu do danych z wywiadu, jak choćby rytualizacja codzienności (wyłaniająca się z narracji), relacje, cykliczność zdarzeń wzbogaciłyby pracę – zamiastkę tak prezentowanego materiału mamy w podrozdziale 4.2.3 *Moc dziecięcego imienia* (s. 157-158), a przede wszystkim w podsumowaniu rozdziału (s. 161-168). W badaniach jakościowych to analiza tekstu, np. wywiadów (w tym przypadku) i wyłaniające się z niej kategorie prowadzą badacza do wyboru określonych koncepcji czy teorii. W przypadku recenzowanej pracy jedną z nich jest codzienność, tym bardziej, że jak sama wskazuje Autorka rozprawy w podsumowaniu pierwszego rozdziału: „Codzienność rodzin zróżnicowanych kulturowo, unikatowość ich środowiska wychowawczego wymyka się jednak prostym opisom i rekonstrukjom” (s. 43). Z całą pewnością zgromadzony, bogaty materiał (300 stron transkrypcji) może stanowić cenne źródło do opisu właśnie takiej codzienności dwunarodowych rodzin.

Konkluzja

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr Anety Wojnarowskiej pt.: *Dwukulturowość w wychowaniu dziecka. Z doświadczeń polskich matek dzieci ze związków z partnerami narodowości włoskiej* to studium z zakresu pedagogiki międzykulturowej i pedagogiki rodziny. Autorka trafnie dobrała literaturę i dokonała jej interpretacji, w sposób właściwy dobrała strategię badań by uzyskać obraz indywidualnych doświadczeń matek wychowujących dzieci w rodzinach dwunarodowych. Tekst spełnia również wymogi dotyczące kompetencji pisarstwa naukowego. Autorka pracy wykazuje zarówno umiejętność podejścia analitycznego, jak i podejścia syntezującego w doborze i interpretacji treści badawczych. Mimo sformułowanych uwag rozprawę oceniam pozytywnie. Dostrzegam rzetelność w prezentowaniu zgromadzonych danych. Uważam, że rozprawa może stać się cennym źródłem informacji dla badaczy i praktyków zainteresowanych problematyką z zakresu zagadnień związanych z funkcjonowaniem rodzin mieszanych, na terenie naszego kraju.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Anety Wojnarowskiej pt.: *Dwukulturowość w wychowaniu dziecka. Z doświadczeń polskich matek dzieci ze związków z partnerami narodowości włoskiej*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Iwony Czai-Chudyby, spełnia wszystkie wymagania stawiane w *Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym* z dnia 14 maja 2003 roku wraz z uzupełnieniami zawartymi w *Prawie o Szkolnictwie Wyższym* z dnia 27 lipca 2005 roku i wnoszę o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

